

Kapitola 13

Česká zahraniční politika na Dálném východě

Rudolf Fürst

DÁLŇNÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRAŇIČNÍ POLITICE: POLITICKÝ KONTEXT A VÝCHODISKA

Do oblasti Dálného východu (DV) – zahrnující Čínu, Japonsko, Korejskou lidově demokratickou republiku (KDR) a Korejskou republiku – je v návaznosti na předchozí dvě vydání této publikace vřazeno Mongolsko a Vietnam. Česká zahraniční politika tradičně na DV žádné specifické politické cíle nemá, hlavním motivem rozvoje bilaterálních a multilaterálních vztahů s těmito státy je především hospodářská perspektiva v obchodě a v investicích. V tomto směru se český přístup ustálil a i přes mediální střety politických stran existuje dlouhodobě shoda. Česká politika je tak ve vztazích s DV zařaditelná do evropského hlavního proudu, což lze v návaznosti na kontext následujícího textu považovat za pozitivní jev.

Na explicitně vyjádřené strategii ČR vůči této části Asie se v roce 2008 nic nezměnilo, přetrvává velmi obecný a relativně málo specifikovaný rámec strategických dokumentů. V individuálním případě jsou v dokumentu MPO (*Exportní strategie České republiky pro období 2006–2010*)¹ vytipovány jako prioritní země v této části Asie jen ČLR a Vietnam (kromě Indie v jižní Asii). Tento dokument prošel aktualizací v roce 2009, ve které v Radě pro obchod a investice, sdružující MPO a podnikatelské organizace, z vytipovaných preferovaných zemí vypadlo Mongolsko.² Pro české exporty (včetně celé EU) je DV tradičně obtížná destinace, a proto je státní podpora investorů na DV o to více žádoucí. Kromě toho v oblasti investic představuje DV rostoucí příležitost, jak naznačují níže uvedené příklady. Průběžná aktualizace exportní strategie ve srovnání s nízkou mírou definování politických strategických cílů na DV zřetelně dokumentuje předstih ekonomických témat nad politikou.

Rámec politické agendy se státy DV v roce 2009 výrazně ovlivnilo české předsednictví v Radě EU. V bilaterálních kontaktech pak aktivní agenda s ČLR, která doznávala po roce 2005, kdy do ČR poprvé v historii zavítal předseda čínské vlády, ve

sledovaném roce viditelně zpomalila. Tento vývoj lze chápat jako výsledek vytrvalé české aktivity pozvednout v předchozích letech vztahy s Pekingem na vyšší úroveň, a na druhé straně jako odraz reálných možností, zrcadlených v postoji ČLR, která jako silnější partner určuje vývoj a která, jak se zdá, po roce 2005 shledala míru politických kontaktů s Prahou za dostačující. Kvůli odřeknutí plánovaného summitu EU–ČLR v Lyonu 2008 v době francouzského předsednictví se nakonec summit neočekávaně odehrál v náhradním termínu v Praze v květnu 2009. Pro českou diplomacii tak představoval rok 2009 vzácnou příležitost stanout jako předsedající stát v čele EU, a nebývalou měrou tak zvýšit svou mezinárodní prestiž. ČR tuto roli sehrála především díky pořadatelským summitům EU se třemi partnerskými státy (Čínou, Japonskem a Jižní Koreou), které lze na DV považovat pro české zájmy za klíčové. Tento fakt zasluhuje pozornost vzhledem ke kulturním specifikům zemí DV a jejich tradičně silnému smyslu pro společenskou hierarchii, přenášenou i do mezinárodních vztahů, v důsledku které by ČR mimo kontext celé EU působila nevýrazně.

DÁLŇNÝ VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRAŇIČNÍ POLITICE: UDÁLOSTI A AGENDA

Multilaterální rovina

Vlivem českého předsednictví v Radě EU nabyla agenda se státy DV výrazně větší multilaterální podoby než obvykle. Česká republika v roli předsedající země společně s vrcholnými institucemi EU vedla tři důležité summity s asijskými partnery: s Čínou, s Jižní Koreou a s Japonskem. Toto nebývalé vyzdvižení multilaterální roviny je novou zkušeností, vynucenou okolnostmi.

Summit EU–ČLR se v Praze (20. května) uskutečnil jako náhrada za původně plánovanou schůzku v Lyonu v době francouzského předsednictví, která byla z popudu Číny zrušena na protest proti setkání prezidenta Sarkozyho s dalajlamou v Polsku. Českou stranu na pražském summitu reprezentoval prezident Václav Klaus. Zahraniční média hodnotila průběh a výsledek 11. summitu ve znamení smířlivé atmosféry,³ na rozdíl od summitů předešlých, ve kterých od roku 2006 narůstala tendence vzájemných rozepří mezi EU a ČLR. K hlavním tématům rozsáhlé agendy patřilo kromě obvyklých obtížných položek (zejména obchodní deficit EU, ochrana intelektuálního vlastnictví, kurz čínské měny /RMB/, lidská práva, mezinárodní politika /Barma, Severní Korea, Írán/, udělení Statutu tržní ekonomiky požadované ČLR) i řešení finanční a ekonomické krize a globálních klimatických změn. Konkrétním výstupem summitu bylo podepsání řady smluv ekonomického a vědeckotechnického charakteru, které byly předjednány v předchozím období.⁴ Za pozoruhodný doprovodný detail lze považovat výjimečné vyvěšení vlajky EU před Pražským hradem v době summitu.⁵

Také na summitu EU s Japonskem v Praze (4. května) reprezentoval českou vládu prezident Klaus. Náplň agendy se podobala summitu EU s Čínou v důrazu na globální ekonomická témata a problematiku globálního oteplování a snižování emisí. Japonská strana ve spolupráci s EU připravovala nový dokument o snižování emisí, který má nahradit dosavadní Kjótský protokol.⁶

Důležitým ekonomickým tématům se věnoval i další summit EU–Korejská republika (KR) v Soulu (23. května); i zde českou stranu zastupoval prezident Klaus. Hlavním bodem jednání byla otázka připravované Dohody o volném obchodě mezi EU a KR. Příprava tohoto důležitého dokumentu trvala již dva roky, ale ani na summitu ještě nedošlo k závěrečné dohodě.⁷ Politickým tématům dominovala bezpečnostní krize kvůli obnovení severokorejského jaderného programu a dalšího testu balistické rakety.⁸

Role předsedajícího státu EU v průběhu tří summitů s ČLR, Japonskem a KR byla na hranici možností kapacity malé země a vlastní vklad nad úroveň organizační a moderátorské role se neprojevil. V případě summitu s ČLR lze roli ČR považovat za příspěvek k uklidnění atmosféry po francouzsko-čínském rozkolu. Česká pozice držela politiku hlavního proudu v EU, od níž se později (po předsednictví Švédska) počátkem roku 2010 výrazně odklonilo předsedající Španělsko, které vyšlo vstříc ČLR ke zrušení zbrojního embarga EU k udělení statutu tržní ekonomiky (MES).

Také v případě summitů EU s Japonskem a Jižní Koreou není česká role na úrovni moderátora bez vlastního výrazného vkladu neúspěchem. To, že se prezident Klaus zdržel aktivního vstupu do agendy ekologie a klimatických změn, alespoň nesnížilo vážnost role Prahy, v případě nedosažení *Dohody o volném obchodu EU–KR* sehrály roli konkurenční motivy v oblasti automobilového průmyslu, které se týkají významných evropských výrobců, zejména německých.⁹ Pozice ČR jako vyjednavatele byla tímto neúměrně ztížena a jednání pokračovalo dále po summitu až k uzavření dohody v říjnu 2009.¹⁰

Na předchozí, 7. summit Asijsko-evropského setkání (ASEM), konaný v říjnu 2008 v Pekingu, vyslala ČR pouze místopředsedu vlády pro evropské záležitosti Alexandra Vondru, kdežto zúčastněné státy byly reprezentovány hlavami států a vlád. Summity ASEM se konají po dvou letech, a v mezidobí v roce 2009 měla ČR příležitost napravit dojem alespoň v roli předsedajícího státu EU na alternující platformě (též po dvou letech) setkání ministrů zahraničních věcí EU–ASEAN v Phnom Penhu, kde ČR a EU zastupoval ministr Jan Kohout.¹¹ Příklad summitů EU–Japonsko, EU–Jižní Korea a EU–ASEAN ilustruje rutinní význam úřednické složky agendy na úkor role politických špiček, které se v ČR mohou náhle vyměnit a v časové tísní pak zastávají spíše reprezentativní roli moderátora, jenž převzal kompletní přípravu od svých předchůdců. Změnu na postu ministra zahraničních věcí v souvislosti s pádem vlády Mirka Topolánka tak lze s ohledem na průběh rutinní agendy považovat za zcela plynulou, bez narušení kontinuity.

Bilaterální agenda

Pro české bilaterální vztahy se státy DV byl v roce 2009 příznačný souběh s agendou evropského předsednictví, který vedl k akceleraci kontaktů s klíčovými státy – s ČLR, s Japonskem a s Jižní Koreou. To je případ pracovního setkání premiérů Topolánka a Wen Ťia-paa v Bruselu, kde byl dohodnut náhradní termín summitu EU–ČLR v Praze, předjednaného předsedou EK J. Barrosem a předsedou vlády ČLR Wenem.¹²

Konání summitu EU–ČLR v Praze v Praze 20. května bylo příležitostí pro vedlejší setkání předsedy vlády ČLR Wen Ťia-paa s prezidentem Klausem. Šlo již o dru-

hou návštěvu premiéra Wena v ČR v bilaterálních vztazích vůbec, po historicky první v roce 2005, navíc v roce 60. výročí navázání diplomatických styků s ČLR. Konkrétní výsledky jednání však zůstaly daleko za významem euro-čínského summitu a představovaly rutinní jednání o hospodářských vztazích a spolupráci v oblasti technologického rozvoje. Atmosféru doprovázely demonstrace před zastupitelským úřadem ČLR v Praze, výzvy Strany zelených a nevládních organizací (Amnesty International, Fa-lun-kung) o zařazení tematiky lidských práv na program.¹³ Prezident Klaus tematiku lidských práv v zásadě neodmítl a přislíbil její nastolení na pořad jednání, jakým způsobem se tak skutečně stalo, však nelze z českého zpravodajského servisu vůbec vyčíst.

Také summit EU–Japonsko byl příležitostí pro bilaterální setkání na úrovni premiérů Taró Aso vs. Topolánek v Praze (3.–4. května). V česko-japonské agendě se kromě tradičně významných japonských investic otevírá cesta ke spolupráci v oblasti vědy a výzkumu v oboru ekologie a šetření energie. V česko-japonských hospodářských vztazích existuje nepoměr v investicích i v obchodě. Jak bylo během setkání konstatováno, česká strana se pozastavuje nad ochrannou politikou japonských partnerů.¹⁴ Vzhledem k tradiční ochranné politice všech států DV, a typicky Japonska, je ČR ve stejně obtížné situaci jako celá EU (i ostatní partneři na světě), s minimálními šancemi na korekci tohoto stavu individuální cestou mimo evropské integrační seskupení.

V rámci environmentálních projektů se Japonsko stalo významnou zemí obchodující s ČR s emisními povolenkami. Prodej emisních kreditů Japonsku za 10 mld. Kč předem vyjednal ministr životního prostředí Martin Bursík v Tokiu v březnu téhož roku. Tyto finanční prostředky jsou v ČR určeny pro financování ekologických projektů.¹⁵ V souvislosti s česko-japonskou agendou stojí za zmínku ukončení sporu s bankou Nomura, jež přešlo do sféry vnitropolitických záležitostí ČR. Levicová opozice urgovala zveřejnění tajné dohody o vypořádání s Nomurou ohledně sporných pohledávek zkrachovalé banky IPB, kterou s japonskou stranou uzavřel bývalý ministr financí Miroslav Kalousek.¹⁶

Do Prahy zavítal 21. dubna premiér Korejské republiky Han Sung-su. Během jeho setkání s českým předsedou vlády se konala jednání o euro-korejském summitu v Soulu a v bilaterální agendě došlo k podpisu *Dohody o hospodářské spolupráci*. Tento dokument je nezbytný pro stanovení pevných pravidel bilaterálních hospodářských vztahů. Na dohodu bude navazovat zřízení společné komise, která se bude zabývat konkrétními formami spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje informačních technologií, obnovitelných zdrojů a nanotechnologií. V jednání je také nová dohoda o ochraně investic. V ČR působí již zhruba 20 korejských firem, z nichž největší je Hyundai v Nošovicích, která hodlá nadále rozšiřovat výrobu v rámci své globální strategie.¹⁷ Největším strategickým přínosem by se však měla stát Zóna volného obchodu EU a KR, která otevře korejský trh snížením celních tarifů. Větší otevření evropského trhu pro korejské automobily nesnižuje strategickou pozici české filie kolosu Hyundai v Nošovicích, vyrábějící uvnitř eurozóny s úsporou na clech, dopravném a pracovních nákladech.

Výčet hlavních bilaterálních událostí zahrnuje také krátkou cestu premiéra Jana Fischera do Hongkongu a Macaa (4.–6. září) s doprovodem představitelů Hospodář-

ské komory ČR na jednání s místními vrcholnými politiky, šéfy exekutivy Donaldem Tsangem (Hongkong) a Edmundem Ho (Macao), a se zástupci podnikatelských, finančních a obchodních kruhů. Tyto dvě administrativní oblasti v rámci ČLR představují vzhledem k akumulaci obchodních, finančních a investičních aktivit perspektivního partnera. Rutinní ráz návštěvy byl dán podpisem dvou dříve předjednaných dokumentů o hospodářské spolupráci.¹⁸

Hospodářská rovina vztahů ČR s Dálným východem

Státy Dálného východu jsou tradičně atraktivní svým potenciálem pro hospodářskou spolupráci a současně také typické svým postavením obtížných destinací pro vlastní investice a exporty ČR. Nízká hladina přímých zahraničních investic do těchto zemí stejně jako pasivní obchodní salda proto nejsou překvapením. Výsledky českého exportu do zemí DV jsou tradičně chabé, s přihlédnutím ke globální celosvětové recesi tím spíše nepřekvapil stále nízký procentuální podíl na celkovém českém vývozu: ČLR 0,6 % (o 0,1 % více než v roce 2008), Japonsko 0,3 %, Jižní Korea 0,2 %, Vietnam 0,0 %, Tchaj-wan 0,0%. Deficit obchodu s Čínou, představující meziročně 173,9 mld. Kč, je nadále znepokojivý, v roce 2009 alespoň zpomalil jeho nárůst.¹⁹

V důsledku globální hospodářské krize řada korejských a japonských firem reagovala v ČR omezením výroby a dokonce i propouštěním pracovníků. Do obtíží se dostalo několik japonských podniků v českých průmyslových zónách Triangle u Žatce a v Brně. V žateckém Triangle působící firma IPS Alpha Technology Europe, výrobce plochých obrazovek LCD, omezila výrobu a ve stejné zóně působící Hitachi Home Electronics ukončila činnost. Hitachi byla následně převzata na stejném místě existující firmou Panasonic ALC Networks Czech.²⁰ Zkrachovalý brněnský Ohmori Technos přešel do vlastnictví v téže zóně podnikající firmy Daikin Devices.²¹ Výsledným efektem je tedy spíše přeskupení japonských podniků než jejich opouštění ČR.

Podobně se pokles poptávky v důsledku krize dotkl korejských podniků. Firma Hyundai v Nošovicích byla od počátku roku nucena omezovat výrobu a propouštět zaměstnance. Tato opatření byla však jen krátkodobá, protože již v únoru byl obnoven plný provoz.²² Příznivý vliv tzv. šrotového v Evropě pak přispěl k tomu, že v průběhu roku Hyundai ještě dále navyšoval výrobu a pokračoval ve strategickém přesunu výroby do filiálky blíže k EU.²³ Akcelerující investiční činnost jihokorejských firem pokračuje odkoupením plzeňské Škoda Power korejskou firmou Dooson Group od mateřské firmy Škoda Holding za odhadovanou částku 11,5 mld. Kč.²⁴ O zájmu korejských investorů svědčí také vstup společnosti Korea Hydro & Nuclear Power (KHNP) do veřejné soutěže na výstavbu atomové elektrárny v Čechách.²⁵ Zájem čínských investorů, mapujících situaci v ČR v druhé polovině roku (viz výše), se zdá kopírovat trend ve strategii Japonska a Jižní Koreje (dříve též Tchaj-wanu), které pro své evropské investiční cíle našly v ČR významnou zemi.

Rok 2009 představoval průlom i v doposud nepřilíš úspěšných hospodářských kontaktech s ČLR, kdy Škoda JS Plzeň získala zakázku pro dodávku vnitřku atomového reaktoru, stavěného konsorciem čínských a francouzských firem v elektrárně Tchaj-čan v provincii Kuang-tung.²⁶ Výrazným úspěchem je také navýšení prodeje o polovinu u automobilů Škoda Volkswagen, vyráběných v Šanghaji, a také uvedení

nového modelu Superb, jenž doplní předchozí typ Škoda Octavia, který se už na čínském trhu prodává.²⁷ V roce 2009 výroba vozů Škoda v ČR klesala, ale vzestup prodeje v Číně představuje druhý největší trh na světě. Výroba a prodej škodovek v ČLR se v daném roce nakonec zdvojnásobily.²⁸

Česká investiční činnost v Číně je reprezentována stále více firmami v oblasti ne-movitostí a finančních služeb. Česká realitní společnost ECM odprodala část svých podílů (23 %) v projektech komerčních budov ECMall a Metropolis Tower v Pekingu čínským spoluvlastníkům, avšak zůstává nadále významným akcionářem. Současně se pro další operace v ČLR spojila s finanční skupinou PPF a vystupují jako společný holding.²⁹ Skupina PPF, která již v Číně působí (viz předešlá vydání ročenky *Česká zahraniční politika*), nově expanduje také do Vietnamu, kde v březnu 2009 otevřela v Hočiminově Městě svou reprezentativní kancelář.³⁰

V souhrnu lze hodnotit trend hospodářských kontaktů ČR se státy DV a Vietnamem jako velmi úspěšný, zejména v kontextu globální hospodářské recese. ČR se dlouhodobě prosazuje jako země pro asijské investory a exportéry velmi perspektivní.

DÁLNY VÝCHOD V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

České předsednictví v Radě EU dodalo Praze ve vztahu k asijským partnerům vzácnou příležitost posílit svou diplomatickou prestiž. Vzhledem k tradičně silnému smyslu východoasijských zemí pro hierarchii a autoritu státu nemohl rozpad české vládní koalice v době předsednictví vyvolat příznivý dojem. Předpokládané obavy, že by prezident Klaus mohl během řízení summitů EU–ČLR, EU–Japonsko a EU–Korejská republika dát průchod svým vizím v oboru klimatologie a environmentální tematiky, se nenaplnily. Tato tematika je ve všech třech asijských zemích předmětem seriózního zájmu akademického světa i politických elit (tedy již dokonce i v ČLR), navíc podepřeného expertním zázemím nad úroveň možností ČR. Nelze však konstatovat, že by úsilí české diplomacie, která přípravu summitů pečlivě zajistila, bylo zneváženo činností českých politických špiček.

Vláda svou úlohu byla v bilaterálních kontaktech plnila kontinuálně a s rutinou. Rok 2009 po předchozích kontroverzích v souvislosti s konáním olympijských her v Pekingu nepřinesl další podobné komplikace, naopak přípravy na Expo v Šanghaji a příznivý vývoj ekonomických kontaktů lze považovat za pokračování příznivého trendu v česko-čínských vztazích. Kontakty s Korejskou republikou a s Japonskem jsou tradičně velmi dobré a stále na vzestupu. Bohužel kolaps české vízové agendy s Vietnamem, způsobený evidentně selháním Ministerstva zahraničních věcí ČR, v roce 2009 pokračoval.

Pro představitele českých zastupitelských úřadů v době předsednictví představovaly organizační přípravy summitů, mezinárodních jednání a reprezentativních kulturních akcí velkou organizační zátěž, která se však dle českého velvyslance v Pekingu setkala s příznivou odezvou většiny členských států EU i u hostitelské země.³¹ Doba předsednictví také posílila rutinní vazby mezi českou misí v Bruselu

a asijským teritoriálním odborem a zastupitelskými úřady v Číně, Jižní Koreji a v Japonsku.

Český parlament v roce 2009 ve východoasijské agendě nebyl příliš nápadný, s výjimkou další tibetské kontroverze v době březnového festivalu *Vlajka pro Tibet*. Aktivní role se chopily Strana zelených (SZ) a parlamentní Skupina přátel Tibetu, jejíž členové vyvěsili z okna budovy Poslanecké sněmovny PČR tibetskou vlajku, současně byla v prostorách sněmovny umístěna výstava fotografií s tibetskou tematikou. Zasluhou ministrů za SZ se tibetská vlajka ocitla také před budovami dvou ministerstev – Ministerstva životního prostředí ČR a na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Demonstrací před ZÚ ČLR se zúčastnili senátor Štětina, ministr Buršík a poslankyně Jacques (všichni SZ).³²

Na podporu lidských práv v Tibetu se zásluhou sílícího vlivu neziskových organizací a individuálních aktivistů také stále větší měrou podílejí městská a obecní zastupitelstva ve spolupráci se školami, uměleckými a filmovými kluby, čajovny atd. Významnou událostí, dokazující stabilně silnou českou podporu lidských práv v Číně, bylo udělení ceny *Homo Homini*. Václav Havel ji předal 11. března v Praze čínským signatářům Charty 2008, kteří v zastoupení přijali cenu udělenou literárnímu vědci a aktivistovi Liou Siao-po. Tohoto aktu se na festivalu *Jeden svět*, pořádaném organizací Člověk v tísni, zúčastnil i ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg. Tři čínští signatáři, Mo Šao-pching, Sü Jou-jü a Cchuej Wej-ping, také vystoupili v diskusi na půdě Univerzity Karlovy,³³ kde díky Ústavu Dálného východu pokračuje tradice dobrých kontaktů s čínskými exilovými disidenty a politicky nekonformními čínskými vzdělanci. Liou Siao-po byl v prosinci 2009 po svém uvěznění následně odsouzen na 13 let vězení za účast na formulaci a organizaci vydání Charty 2008. Česká Charta 77 počátkem následujícího roku solidárně navrhla pro Chartu 2008 a Liou Siao-poa kandidaturu na Nobelovu cenu za mír.³⁴

Tibetský dalajlama opět (už po osmé) zavítal do Prahy, tentokrát přijal pozvání na podzimní konferenci Forum 2000, kde se za protestů čínské ambasády objevila i ujgurská aktivistka Rebíja Kadírová, reprezentující exilový Světový kongres Ujgurů, sídlící v USA. Stížnost zastupitelského úřadu ČLR, předanou na MZV, česká strana odmítla s poukazem na soukromý ráz mezinárodní konference.³⁵ Praha je k tibetskému exilu a čínskému disentu tradičně vstřícná. Téma lidských práv v Číně je v české společnosti trvale velmi populární a mobilizující, o čemž svědčí zájem veřejnosti v předchozím roce v souvislosti s olympijskými hrami v Pekingu a s vypuknutím nepokojů v Tibetu. Nepřekvapí proto, že kromě neodmyslitelného setkání s bývalým prezidentem Havlem byl tentokrát dalajlama na „soukromé úrovni“ přijat také předsedou vlády Fischerem, podobně jako minulý rok premiérem Topolánkem v Kramářově vile.³⁶

ČESKÁ ZARHANIČNÍ POLITIKA V MEDIÁLNÍM A VEŘEJNÉM PROSTORU

Česká média události na Dálném východě a agendu ČR se zeměmi DV vnímají jen okrajově a dle zažitých stereotypů. Summit EU s ČLR v Praze v době českého předsednictví byl pojat stručně a bezvýrazně, s převládajícím důrazem na tematiku lidských

práv. Úloha ČR coby předsedajícího státu na dalších dvou summitech EU, s Korejskou republikou a Japonskem, byla z hlediska povědomí těchto zemí o ČR dalším stupněm k posílení již tak rozvinutých hospodářských vazeb. S odstupem se zdá, že tento náskok vyvolal také pomalu narůstající zájem Číny. Česká média, zaujatá svými stereotypy, však tento moment příliš nereflektovala. Příznačně zkratkovitě pak koncem roku reagoval server *Aktuálně.cz* na rostoucí pozornost čínských investorů věnovanou ČR alarmující rétorikou o tajnostech, skupování českých firem a expanzi.³⁷

O poznání zajímavější roli sehrála média v reflexi pokračujících obtíží imigrační politiky a následné vlny ztráty zaměstnání asijských pracovníků, kteří přijeli do ČR v době konjunktury z Vietnamu a Mongolska. Nezávládnutá vízová agenda ve Vietnamu a pokračující kompromitace českého zastupitelského úřadu v Hanoji byla odhalena v tisku a v televizní investigativní žurnalistice, která umožnila prezentaci osobních svědectví vietnamských žadatelů o víza a propuštěných dělníků v důsledku hospodářské krize. Média odhalila závažnou situaci asijských pracovníků, způsobenou jejich vykořisťováním a oklamáváním personálními agenturami, které zcela ovládly systém nábory a distribuce pracovních sil za pasivní asistence českých vládních institucí.³⁸ ČR na konci roku 2008 přestala vydávat do ČR víza a ministerstvo vnitra z popudu ministra Langerera na jaře 2009 zahájilo projekt Dobrovolných návratů cizinců do své vlasti, jehož podstatou je nabídka státu na bezplatné poskytnutí letenky zpět a příslib budoucího udělení víza. Toto řešení v podstatě jen podtrhlo nekorektnost a neschopnost českého systému migrační politiky, který nevytvořil dostatečné nástroje kontroly personálních agentur, jež požadovaly za vyřízení víz a pracovních povolení v některých případech přes 10 000 USD, což je suma znamenající enormní zadlužení pracovníků. Vietnamci pobývající v ČR v naprosté většině odmítli dobrovolný odjezd, čímž vzniká dlouhodobě těžko řešitelný sociální problém.³⁹

České sdělovací prostředky současně upozornily na rostoucí schopnost vietnamské komunity komunikovat s českými institucemi a mediálně se v hostitelské zemi prezentovat. Vietnamci, jako nejpočetnější a nejkomunikativnější asijská menšina, se se vzrůstající měrou hlásí v české společnosti o slovo. Média také dala příležitost ukázat charitativní úsilí individuálních nevládních organizací (La Strada, Svaz Vietnamců v ČR, Česko-vietnamská společnost, Klub Hanoi, Poradna pro uprchlíky, Ne-sehnutí, Slovo 21, Centrum pro integraci cizinců, Multikulturní centrum Praha) i podporu Ministerstva pro lidská práva ČR a českého ombudsmana.⁴⁰ O rostoucí relevanci vietnamské menšiny v ČR svědčí spuštění Ethnic TV, první česko-vietnamské televizní stanice na satelitním vysílání.⁴¹

S tématem veřejné a mediální prezentace souvisí významná otázka národní prezentace prostřednictvím kultury a cestovního ruchu. Má-li Česká republika příležitost nabídnout něco specifického a kvalitního, pak je to pro země DV především exoticky a šarmem působící stará i moderní evropská tradice, malebnost staré architektury, vzdělanost, hudba, to vše v pragmatickém spojení s turismem. Zatím nejdelší tradici má tato oboustranná prezentace s Japonskem, kde existovala kontinuální výměna i před rokem 1989. Příznačnou ukázkou byl v roce 2009 „japonský týden v Praze“ v době konání summitu EU–Japonsko. Na tento příklad začínají velmi pozoruhodně navazovat kulturní kontakty s Korejskou republikou. V Soulu bylo zásluhou

české ambasády koncem října otevřeno České infocentrum.⁴² Zajímavým úspěchem české pop-kultury je korejská verze přejetých českých muzikálů *Drakula* a *Hamlet*.⁴³ Ke kulturním úspěchům v oblasti DV lze v roce 2009 přičíst cenu za režii filmu *Normal*, kterou získal režisér Julius Ševčík na filmovém festivalu v Šanghaji. Ten je počítán do kategorie „A“ a řadí se k největším ve východní Asii.⁴⁴

ZÁVĚR

Východoasijský rozměr české zahraniční politiky zaznamenal v uplynulém roce řadu pozoruhodných úspěchů. Zvládnutí náročné agendy předsednictví EU napomohlo zviditelnění ČR na Dálném východě, posílilo mezinárodní prestiž státu a přispělo k prohloubení zkušeností a profesionální úrovni české diplomacie. Škoda jen, že si tohoto faktu česká politická elita, média i širší veřejnost nedokážou více vážít. Předsednictví EU zviditelnilo ČR prostřednictvím summitů EU zejména vůči asijským partnerům, představujícím silnou trojku – ČLR, Japonsko a Jižní Koreu.

Ekonomické perspektivy v daném roce naznačily trvalý příznivý trend. I přes negativní dopady krize akcelerovala výrobní činnost korejského gigantu Hyundai, v podobném směru pokračují i japonské firmy, které se v ČR sice dostaly do potíží, avšak k ústupu investorů nedošlo a situace byla řešena vzájemnými fúzemi. Jako nový jev lze konstatovat posilující zájem Číny o investice v ČR, i když zatím zůstávají ve stadiu jednání. Nárůst čínských investic celkově i v prostoru států bývalého východního bloku (např. v Polsku) jeví známky trendu. Dalším příslibem je také měnící se struktura investic do technologicky náročných odvětví a rýsující se možnosti vědecko-technické spolupráce s japonskými a korejskými partnery. Skladba asijských investic se příznivě projevuje v exportním potenciálu ČR.

Mezinárodní skandál ve vízové politice s Vietnamem a obtížná situace vietnamských a mongolských pracovníků, nalákaných do ČR za možností výdělků, kteří se nakonec ocitli v době krize v bezvýchodné situaci, je varováním do budoucna a nutí k systémovým změnám, zejména v posílení státní kontroly nad činností personálních agentur, a také znemožnění korupce na zastupitelských úřadech. Vietnamská komunita v ČR, nejpočetnější z celé Asie, se začíná účinněji organizovat, je komunikativní a lze předpokládat růst jejího ekonomického a politického vlivu v české společnosti.

Kulturní kontakty České republiky zejména s Japonskem a s Korejskou republikou naznačují, jak velký a zatím málo využitý potenciál má česká kulturní diplomacie, budovaná na tradici a evropské intelektuální a estetické bohatosti, která je ve východní Asii velmi atraktivní a ceněná. Příklad zájmu obou moderních zemí DV – Japonska a Jižní Koreje – o ČR navíc představuje trend, který s odstupem začíná získávat odezvu i v Číně.

Poznámky

- ¹ *Exportní strategie ČR pro období 2006–2010*. MPO ČR, 2005. On-line: (www.businessinfocz.cz/clanek/strategie-oez-cr-v-zahranici/obsah/1001537/37876/).
- ² *Exportní strategie ČR*. BusinessInfo.cz, 2009. On-line: (www.businessinfo.cz/cz/rubrika/exportni-strategie-cr-2006-2010/1001404/).
- ³ *EU, China put to aside recent animosity at summit*. Deutsche Welle, 20. 5. 2009. On-line: (www.dw-world.de/popups/popup_printcontent/0,,4264646,00.html); *Premier Wen's EU tour boosts mutual trust, co-op*. China Daily, 21. 5. 2009. On-line: (www.chinadaily.com.cn/china/2009-05/21/content_7923512_3.htm).
- ⁴ *China-Europe Science and Technology Partnership; Joint Statement on the Europe–China Clean Energy Center; EU–China Small and Medium Size Enterprises Cooperation – Points and Consensus; Memorandum of Understanding on China–EU High-tech Working Group*.
- ⁵ *O summit EU–Čína byl velký zájem, novináři seděli na zemi*. Česká tisková kancelář, 20. 5. 2009.
- ⁶ *EU a Japonskou budou spolupracovat na nové dohodě o emisích*. Česká tisková kancelář, 4. 5. 2009.
- ⁷ *Korea a EU vyzvaly k rychlému uzavření dohody o volném obchodu*. Česká tisková kancelář, 23. 5. 2009. Návrh smlouvy byl po obtížných jednáních nakonec dotažen dokonce ještě v říjnu 2009 mimo rámec oficiálního summitu. Šlo zatím o nejdůležitější dohodu tohoto druhu mezi EU a třetí zemí. Viz EU, *South Korea in trade deal*. BBC, 15. 10. 2009. On-line: (news.bbc.co.uk/2/hi/business/8308433.stm).
- ⁸ *EU–Korea summit in Seoul to review progress in negotiations and look ahead to upgraded relations*. Europa, Press Releases, Brussels, 20. 5. 2009. On-line: (europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/816&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en).
- ⁹ *The EU is Negotiating an FTA with South Korea – Facts and Figures*. European Automobile Manufacturers' Association (ACEA), duben 2009. On-line: (www.acea.be/index.php/news/news_detail/the_eu_is_negotiating_an_fta_with_south_korea_facts_and_figures/).
- ¹⁰ *Free Trade Agreement with South Korea*. MEMO/09/452, Europa, Press Releases, Brussels, 15. 10. 2009. On-line: (europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/452&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en).
- ¹¹ *Ministr Kohout na setkání ministrů zahraničí EU–ASEAN*, Phnom Penh. MZV ČR, Praha, 27. 5. 2009. On-line: (www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/aviza_na_akce/x2009/x2009_05_27_kohout_eu_asean_phnom_penh.html).
- ¹² *EU se dohodla s Čínou, že brzy uspořádá společný summit; Topolánek: Summit EU s Čínou se uskuteční v Praze*. Česká tisková kancelář, 30. 1. 2009.
- ¹³ *Fischer: ČR považuje lidská práva za součást rozhovorů s Čínou*. Česká tisková kancelář, 20. 5. 2009.
- ¹⁴ *ČR chce posílit vědecko-technologickou spolupráci s Japonskem*. Česká tisková kancelář, 3. 5. 2009.
- ¹⁵ *Bursík: ČR letos získá asi 10 miliard korun na ekologické projekty*. Česká tisková kancelář, 30. 3. 2009.
- ¹⁶ *Zaorálek: Odtajnění smlouvy s Nomourou nebude jednoduché*. Česká tisková kancelář, 7. 5. 2009.
- ¹⁷ *Česko a Korea podepsaly dohodu o hospodářské spolupráci*. Česká tisková kancelář, 21. 4. 2009.
- ¹⁸ *Memorandum o porozumění a spolupráci mezi Hospodářskou komorou ČR (HK ČR) a HKTDC a Memorandum o porozumění mezi HK ČR a Hongkongskou všeobecnou obchodní komorou*. Viz *Předseda vlády ČR Jan Fischer navštívil Hongkong a Macao*. Generální konzulát ČR v Hongkongu, 11. 9. 2009. On-line: (www.mzv.cz/hongkong/cz/generalni_konzulat/predseda_vlady_cr_jan_fischer_navstivil.html).
- ¹⁹ *Výsledky zahraničního obchodu: Zahraniční obchod*. ČSÚ, 2008. On-line: ([www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/A50035C73D/\\$File/w-60010911.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/A50035C73D/$File/w-60010911.pdf)).

- ²⁰ *IPS Alpha propustí kvůli krizi 407 z 1550 zaměstnanců.* Česká tisková kancelář, 17. 2. 2009; *Hitachi uzavře továrnu v zóně Triangle, o práci přijde 800 lidí.* Česká tisková kancelář, 27. 3. 2009; *Panasonic obnoví v zóně Triangle výrobu televizí po Hitachi.* 13. 5. 2009.
- ²¹ *Ohmori Technos v Brně skončil, jeho výrobu i areál převzal Daikin.* Česká tisková kancelář, 7. 4. 2009.
- ²² *Nošovická Hyundai potvrdila, že od pátku omezí výrobu na 4 dny,* 7. 1. 2009; *Nošovický Hyundai dnes zahájil sériovou výrobu kombi i30.* Česká tisková kancelář, 23. 2. 2009.
- ²³ *Hyundai investuje v Česku během dvou let 3,4 miliardy korun.* Česká tisková kancelář, 17. 7. 2009.
- ²⁴ *Jihokorejská Doosan koupila za 11,5 mld. Kč plzeňskou Škodu Power.* Finanční noviny, 7. 12. 2009, ekonomický server České tiskové kanceláře. On-line: (www.financninoviny.cz/zpravy/jihokorejska-doosan-koupila-za-11-5-mld-kc-plzenskou-skodu-power/411020).
- ²⁵ *Korea chce stavět jaderné elektrárny v ČR.* Právo, 30. 12. 2008.
- ²⁶ *Škoda JS Plzeň dodá do Číny vnitřek jaderného reaktoru.* Česká tisková kancelář, 7. 7. 2009.
- ²⁷ *Škoda Auto dnes začala na čínském trhu prodávat Škodu Superb.* Česká tisková kancelář, 18. 8. 2009.
- ²⁸ Kaláb, Vladimír: *České automobilky bodují v Evropě i Asii.* Hospodářské noviny, 18. 1. 2010.
- ²⁹ Kaláb, Vladimír: *S PPF se zaměříme hlavně na akvizice. Rozhovor s Milanem Janků, majoritním vlastníkem společnosti ECM Real Estate Investments.* Hospodářské noviny, 4. 3. 2009; *ECM REI získala od bank 2 mld. Kč na dostavbu centra v Číně.* Česká tisková kancelář, 12. 1. 2009.
- ³⁰ *PPF otevírá své zastoupení ve Vietnamu.* Česko-vietnamská společnost. On-line: (www.cvs-praha.cz/zpravy.php?rok=2006&clanek=17), březen, 2009; *Reprezentační kancelář Vietnam.* PPF. On-line: (www.cvs-praha.cz/zpravy.php?rok=2006&clanek=17).
- ³¹ Rozhovor s velvyslancem ČR v Pekingu Vitězlavem Greplem. Peking, červen 2009.
- ³² *Zelení vyvěsili tibetské vlajky na sněmovně a ministerstvech; Před čínskou ambasádou v Praze se demonstrovalo za Tibet; Tibetskou vlajku vyvěsilo v ČR přes 350 radnic i dvě ministerstva.* Česká tisková kancelář, 10. 3. 2009.
- ³³ *Čínští disidenti převzali cenu Homo Homini.* Čínsky.cz, 17. 3. 2009. On-line: (www.cinsky.cz/index.php?page=clanek&id=483&lang=cs).
- ³⁴ *Festival Jeden svět zahájilo předáním ceny Homo Homini čínskému disidentovi.* Mediafax, 11. 3. 2009. On-line: (www.mediafax.cz/domaci/2834252-Festival-Jeden-svet-zahajilo-predani-ceny-Homo-Homini-cinskemu-disidentovi); *Charta 77 navrhla své čínské protějšky na Nobelovu cenu za mír.* 24. 1. 2010. On-line: (www.ct24.cz:8001/domaci/66344-v-praze-je-dalajlama-i-ujgurska-aktivistka-kadirova-cina-se-bouri/).
- ³⁵ *V Praze je dalajlama a ujjurská aktivistka Kebírová, Čína se bouří.* ČT 24, 10. 9. 2009. On-line: (www.ct24.cz:8001/domaci/66344-v-praze-je-dalajlama-i-ujgurska-aktivistka-kadirova-cina-se-bouri/).
- ³⁶ *Dalajlama se v Praze soukromě setkal s Fischerem.* Česká tisková kancelář, 11. 9. 2009.
- ³⁷ *Do Česka míří čtyřicítka firem. Čínská expanze začíná.* Aktuálně.cz, 26. 10. 2009. On-line: (aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=650634); *Po stopách tajné čínské mise v Praze: 25 hodin výzvěd.* Aktuálně.cz, 4. 11. 2009. On-line: (aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=651911); *Číňané expandují do Česka, chtějí skupovat zdejší firmy.* Aktuálně.cz, 14. 10. 2009. On-line: (aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=650191).
- ³⁸ Petr, Miroslav: *Tisíce cizinců mizí z českých továren.* Hospodářské noviny, 15. 6. 2009; Šimůnková, Tereza: *Měli jsme být zemí zaslíbenou,* 9. 3. 2009; *Země snů.* ČT 2, 21. 5. 2009. On-line: (www.ceskatelevize.cz/ivysilani/20956226925-zeme-snu/).
- ³⁹ *Langer chce na dobrovolné návraty cizinců dalších 90 miliónů.* Novinky.cz, 1. 4. 2009. On-line: (www.novinky.cz/domaci/165410-langer-chce-na-dobrovolne-navraty-cizincu-dalsich-90-milionu.html); *Vietnamci už nechtějí být v roli otloukánek a začali žalovat český stát.* Hospodářské noviny, 21. 9. 2009.
- ⁴⁰ *Motejl: Systém udělování víz Vietnamcům nahrává korupci.* Aktuálně.cz, 25. 1. 2009. On-line: (aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=519434); *Kocáb: ČR by měla být k cizincům velkorysá; mohou se ještě hodit.* Česká tisková kancelář, 11. 2. 2009; *Vietnamci:*

- Neposilejte nás domů, postaráme se o sebe navzájem.* Česká tisková kancelář, 3. 3. 2009; *La Strada: Podle odhadů je teď v ČR bez prostředků 2000 Vietnamců.* Česká tisková kancelář, 16. 2. 2009; *Právník vyhoštěného Vietnamce se v pondělí obrátí na Ústavní soud.* Česká tisková kancelář, 20. 2. 2009.
- ⁴¹ *Na satelitu bude možné naladit česko-vietnamskou televizi.* Česká tisková kancelář, 6. 5. 2009.
- ⁴² *SOUL (Seoul) – otevření českého info centra.* Velvyslanectví ČR v Korejské republice. On-line: (www.mzv.cz/seoul/cz/zpravy_a_udalosti/soul_seoul_otevreni_ceskeho_info_centra.htm).
- ⁴³ *Ukázka korejské verze muzikálu Drakula.* On-line: (www.bomba.cz/video/drakula-smrt-adriany/); *Janek Ledecký, webové stránky muzikálu Hamlet.* On-line: (www.musicalhamlet.com).
- ⁴⁴ *Normal ziskal v Šanghaji cenu za režii.* ČT 24, 22. 6. 2009. On-line: (www.ct24.cz/kultura/58827-normal-ziskal-v-sanghaji-cenu-za-rezii/).